

УДК 339.5 (510)

Мікловда В. П.

*доктор економічних наук, професор
Ужгородського національного університету,
член-кореспондент Національної академії наук України*

Король М. М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Мудренко К. П.

*магістр факультету міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Miklovda V. P.

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine
Uzhhorod National University*

Korol M. M.

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of International Economic Relations
Uzhhorod National University*

Mudrenok K. P.

*Master of Faculty of International Economic Relations
Uzhhorod National University*

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ КИТАЮ

ANALYSIS OF DYNAMICS AND STRUCTURE OF FOREIGN TRADE OF CHINA

Анотація. У статті проаналізовано динаміку та структуру зовнішньої торгівлі Китаю, зокрема динаміку зовнішньоторговельного обігу, а також динаміку експорту та імпорту за основними товарними групами. Також проаналізовано динаміку імпорту та експорту послуг в Китаї. Зроблено висновки та вказано перспективи подальшого стратегічного розвитку в даному напрямі.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, основні товарні групи.

Постановка проблеми. Сучасний стан та темпи розвитку міжнародних економічних відносин характеризуються значним впливом на них різноманітних глобалізаційних, інноваційних та інших факторів, які значною мірою визначають сучасні позиції, інтереси та поведінку окремих країн на міжнародній арені. Відповідно, для забезпечення своїх національних економічних інтересів кожна із цих країн намагається якнайкраще пристосуватися до тих умов та тенденцій, що склалися у сфері сучасних міжнародних економічних відносин, і виробити оптимальну стратегію та механізм дій, які б повною мірою охоплювали її загальнонаціональні економічні інтереси для їх ефективного захисту та реалізації. І саме зовнішньоторговельна політика країни є тією сферою діяльності держави, яка спроможна якнайкраще виокремити коло пріоритетних зовнішньоекономічних цілей та інтересів, які держава намагається досягти, використовуючи певний набір зовнішньоторговельних інструментів та принципів, тим самим здійснюючи значний вплив на подальший розвиток, параметри та особливості функціонування сучасної системи міжнародних економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам міжнародної торгової політики в умовах економічної глобалізації присвячено роботи визнаних учених-еконо-

містів, зокрема С.В. Щербини, Ю.Г. Козак, С. Панчишина, І.І. Дахно, В.А. Редькіної. Серед зарубіжних авторів, які вивчали дану тему, варто відзначити Є.Ф. Борисова, Є.Г. Єфимову, А.П. Кирєєва, В.І. Фомічова та ін. Питанням економічного впливу та місця Китаю у світовій економіці присвячено роботи таких авторів, як Х.Г. Гілперт, К. Зенг, К. Чжанг, П. Ван та інші.

Мета статті полягає у комплексному аналізі сучасних тенденцій та особливостей вироблення і реалізації зовнішньоторговельної політики Китайської Народної Республіки в рамках системи сучасних міжнародних економічних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині Китай є одним із головних гравців у сучасній міжнародній торгівлі і посідає перші місця в світі за основними торговельними показниками. На кінець 2015 р. Китай зайняв перше місце за обсягом зовнішньої торгівлі, перше місце – за експортом товарів, друге – за імпортом товарів, третє – за експортом та друге – за імпортом послуг. Частка зовнішньої торгівлі Китаю у глобальному показнику світової торгівлі на початок 2016 р. становить 13,8% від світового експорту та 10% світового імпорту, таким чином, на Китай приходить 23,93% – майже чверть усієї світової торгівлі, що, безсумнівно, вказує на високу роль

та вплив, який ця країна здійснює у сфері міжнародної торгівлі [1]. При цьому частка зовнішньої торгівлі у ВВП Китаю становить 22,3% [2].

Для більш детального аналізу позицій і ролі Китаю в сучасних міжнародних торговельних відносинах доцільно розглянути основні актуальні показники динаміки та структури зовнішньої торгівлі даної країни. Почнемо з розгляду динаміки зовнішньоторговельного обігу останніх років (рис. 1).

Як можна побачити з рис. 1, динаміка зовнішньоторговельного обороту Китаю нещодавно характеризувалася стрімким зростанням із року в рік, проте з кожним роком дана динаміка уповільнюється: якщо станом на 2010 р. показник зростання становив близько 22,4% порівняно з 2009 р., то вже станом на 2012 р. даний показник становив усього 7%, у 2014 р. – лише 4%, а 2015 р. взагалі характеризується спадом зовнішньоторговельного обігу на 8% порівняно з 2014 р.

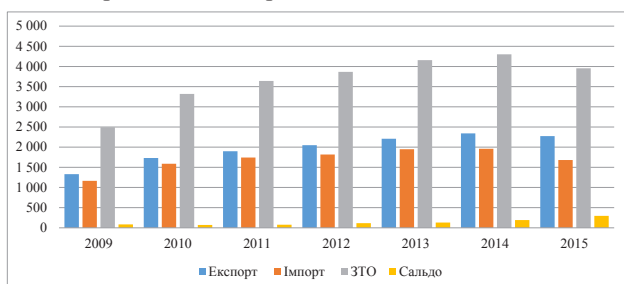

Рис. 1. Динаміка зовнішньоторговельного обороту Китаю за 2011–2015 рр. (мдрд. дол.) [3; 4]

Динаміка зовнішньоторговельного обороту Китаю нині має тенденцію до спаду та вирівнювання з аналогічними показниками високорозвинутих країн світу. Також можна зазначити, що особливістю китайської зовнішньої торгівлі є стійка тенденція щодо позитивного торговельного сальдо, спричинена відповідною торговельною політикою уряду КНР.

Для більш точного та поглибленого аналізу динаміки зовнішньоторговельного обігу слід розглянути динаміку торгівлі товарами та послугами (рис. 2).

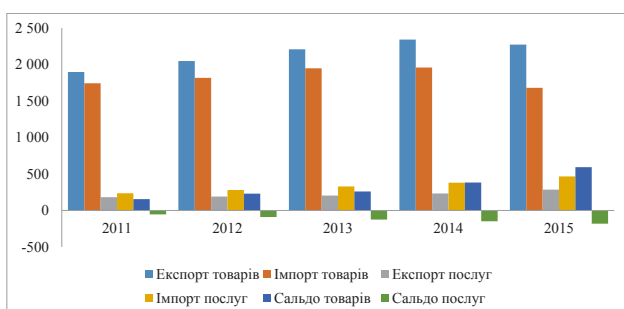

Рис. 2. Динаміка ЗТО за сферою торгівлі Китаю в 2011–2015 рр. (мдрд. дол.) [5]

Аналізуючи вищенаведені рисунки, експорт та імпорт товарів є абсолютним пріоритетом у китайській торгівлі: обсяги експорту товарів зростають щорічно, при цьому все меншим стає імпорт товарів, що пояснюється політикою імпортозаміщення, яку проводить Китай. Частка торгівлі послугами відіграє незначну роль у його зовнішньоторговельній діяльності, при цьому чітко прослідковується тенденція щодо збереження показників експорту послуг та збільшення їхнього імпорту (сальдо торгівлі послугами є від'ємним та має тенденцію до подальшого зниження).

Якщо розглянути динаміку товарної структури зовнішньої торгівлі Китаю, то можна відзначити декілька ключових особливостей (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка експорту Китаю за основними товарними групами в 2011–2015 рр. (%) [6, с. 27]

Як ми бачимо з рис. 3, абсолютну більшість у структурі експорту Китаю за досліджувані роки займають промислові продукти, що становить близько 94% від загального обсягу експорту. Наступними товарними групами є продукція сільського господарства та руди, кожна з яких займає всього 3% від загального обороту. На частку інших товарних груп припадає менше 1%. Разом із цим доречно розглянути дані товарні групи більш детально.

Аналізуючи експортну товарну структуру Китаю, можна зазначити, що основні позиції в даній країні нині займає капітало- та наукоємна продукція: електронне обладнання, машини та двигуни тощо (рис. 3).

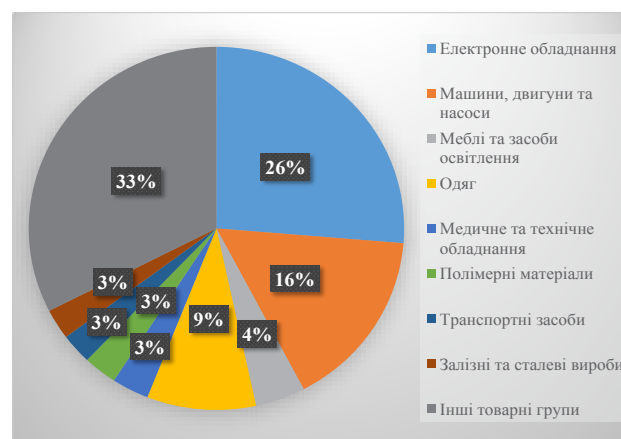

Рис. 4. Експорт Китаю за основними товарними групами в 2015 р. (%) [7]

Так, аналізуючи рис. 4, можна помітити, що чверть експорту займає електронне обладнання, що пояснюється елементом урядової політики Китаю щодо залучення інновацій у національну економіку. Наступним пунктом є машинне обладнання (16%), яке ще нещодавно становило основу експорту Китаю, а тепер із кожним роком займає все меншу частку в експорті, поступаючись електронному обладнанню. Іншими основними товарними позиціями китайського експорту традиційно залишаються меблі та одяг. При цьому слід зазначити, що серед основних експортних позицій Китаю відсутні енергоносії, незважаючи на високі природні запаси корисних копалин у Китаї, що пояснюється швидкими темпами зростання китайського виробництва, яке, крім того, оцінюється як недостатньо енергоефективне.

Щодо імпортного складника торговельного обороту Китаю (рис. 5, 6), то тут традиційно головною товарною групою є імпорт промислових продуктів (64%).

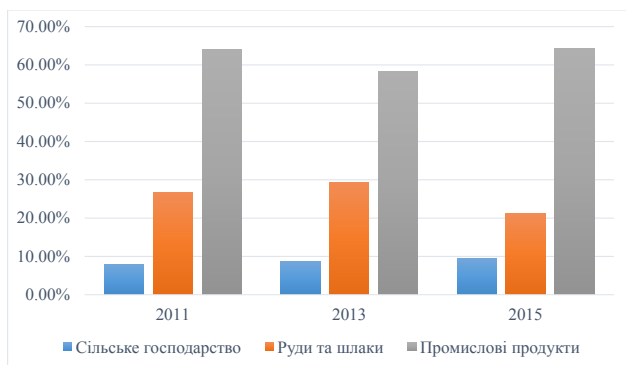

Рис. 5. Динаміка імпорту Китаю за основними товарними групами в 2011–2015 рр. (%) [6, с. 27]

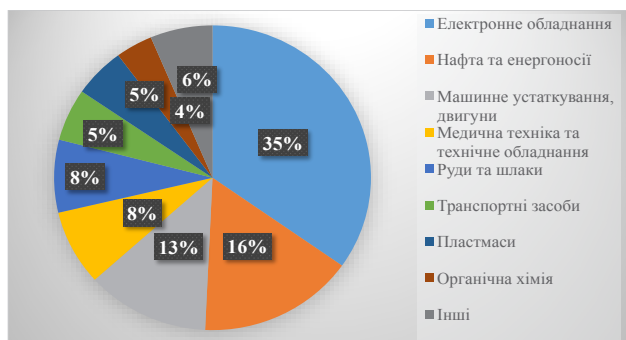

Рис. 6. Імпорт Китаю за основними товарними групами в 2015 р. (%) [8]

За ним йде імпорт палива та енергоносіїв (21%), а також сільське господарство (10%). Таким чином, найбільша частина імпорту Китаю припадає на електронне

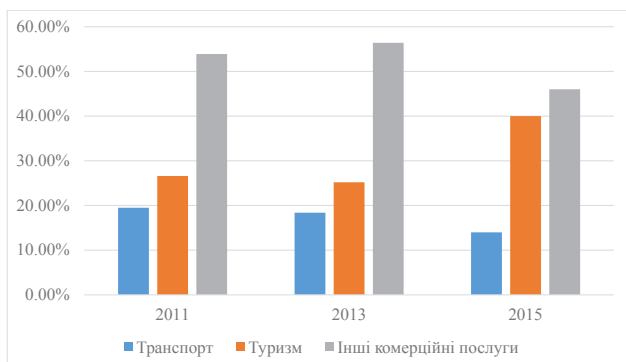

Рис. 7. Динаміка структури експорту послуг до Китаю в 2011–2015 рр. (%) [6, с. 29]

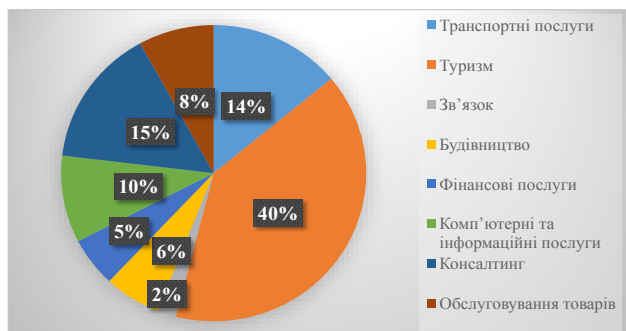

Рис. 8. Основні позиції експорту послуг до Китаю у 2015 р. (%) [9]

обладнання (35%). Наступними позиціями є нафта та енергоносії, машини й обладнання, руди та шлаки, що зумовлено зростанням виробничих потужностей та високою енергоємністю китайської економіки.

Сфера послуг займає незначну частину зовнішньоторговельного обороту Китаю, разом із тим доречно буде розглянути й її, оскільки характер та розподіл сфери послуг може багато чого казати про торговельну політику країни (рис. 7, 8).

Аналізуючи експорт послуг, можна зазначити, що пріоритетними напрямками є туристичні послуги, на які припадає майже половина експорту послуг (40%), а також транспортні послуги (14%).

Також китайський експорт послуг переважно представлений наданням комп'ютерних та інформаційних послуг (10%), будівництвом (6%) та різноманітними фінансовими (15%) і консалтинговими (8%) послугами. Динаміка структури експорту послуг указує на поступове зменшення обсягу транспортних послуг та збільшення показників надання туристичних послуг.

При цьому, як видно з рис. 9, динаміка має ту саму тенденцію, що й експорт послуг: збільшення споживання туристичних послуг та зменшення обсягу транспортних послуг.

Розглядаючи структуру імпорту послуг та її динаміку (рис. 9, 10), можна зробити висновок, що основою китайського імпорту послуг є туристичні витрати (63%), транспортні послуги (16%), фінансові послуги та консалтинг (8% і 6% відповідно).

Висновки. Таким чином, нині Китай є одним із головних гравців у сучасній міжнародній торгівлі і посідає перші місця у світі за основними торговельними показниками. На кінець 2015 р. Китай зайняв перше місце за обсягом зовнішньої торгівлі, перше місце за експортом товарів, друге – за імпортом товарів, третє – за експортом

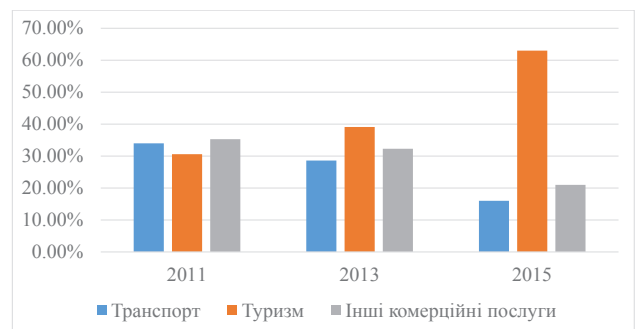

Рис. 9. Динаміка структури імпорту послуг до Китаю в 2011–2015 рр. (%) [6, с. 29]

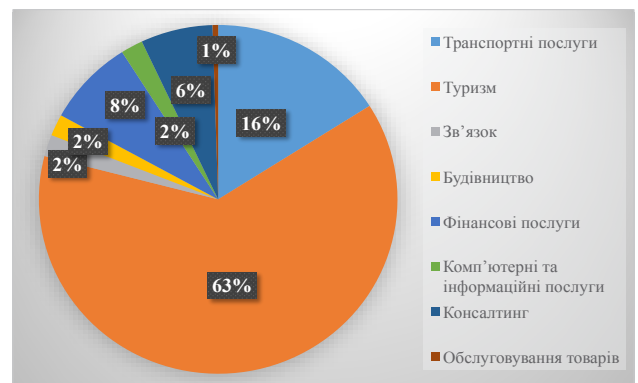

Рис. 10. Основні позиції імпорту послуг до Китаю у 2015 р. (%) [9]

та друге – за імпортом послуг, що вказує на безсумнівно високу роль та вплив, який ця країна здійснює у сфері міжнародної торгівлі.

Незважаючи на надзвичайно високі обсяги торгівлі, динаміка зовнішньоторговельного обігу Китаю нині має тенденцію до спаду та вирівнювання з аналогічними показниками високорозвинутих країн світу. Також можна зазначити, що особливістю китайської зовнішньої торгівлі є стійка тенденція щодо позитивного торговельного сальдо, спричинена відповідною торговельною політикою уряду КНР.

Експорт та імпорт товарів є абсолютним пріоритетом у китайській торгівлі: обсяги експорту товарів зростають щорічно, при цьому все меншим стає імпорт товарів, що пояснюється політикою імпортозаміщення, яку проводить Китай. Частка торгівлі послугами відіграє незначну роль у його зовнішньоторговельній діяльності, при цьому чітко прослідковується тенденція щодо збереження показників експорту послуг та збільшення їхнього імпорту (сальдо торгівлі послугами є від'ємним та має тенденцію до подальшого зниження).

Абсолютну більшість у структурі експорту Китаю за досліджувані роки займають промислові продукти, що становить близько 94% від загального обсягу ек-

порту. Основні позиції експорту нині займає капітало- та наукоємна продукція: електронне обладнання, машини та двигуни тощо. При цьому слід зазначити, що серед основних експортних позицій Китаю відсутні енергоносії, незважаючи на високі природні запаси корисних копалин у Китаї, що пояснюється швидкими темпами зростання китайського виробництва. В імпортному складнику торговельного обороту Китаю традиційно головною товарною групою є імпорт промислових продуктів. Найбільша частка імпорту Китаю припадає на електронне обладнання, нафту та енергоносії, машини і обладнання, руди та шлаки, що зумовлено зростанням виробничих потужностей та високою енергоємністю китайської економіки.

Щодо торгівлі послугами, то в експорті пріоритетними напрямками є туристичні послуги, на які припадає майже половина експорту послуг, а також транспортні послуги. Динаміка структури експорту послуг указує на поступове зменшення обсягу транспортних послуг та збільшення показників надання туристичних послуг. Основою китайського імпорту послуг також є туристичні витрати та транспортні послуги, а динаміка має ту саму тенденцію, що й експорт послуг: збільшення споживання туристичних послуг та зменшення обсягу транспортних послуг.

Список використаних джерел:

1. Trade Profiles: China Trade Policy // World Trade Organization. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=CN>.
2. World Trade Statistical Review 2016 // World Trade Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts2016_e.pdf.
3. China: Export of goods from 2005 to 2015 // Statista. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.statista.com/statistics/263661/export-of-goods-from-china/>.
4. China: Import of goods from 2005 to 2015 // Statista. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.statista.com/statistics/263646/import-of-goods-to-china/>.
5. Trade Profiles 2016 // World Trade Organization. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles16_e.pdf.
6. Trade Policy Review: China (Report by the Secretariat) // World Trade Organization. – 2016. – р. 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/tratop_e/tp_r_e/s300_e.pdf.
7. China's Top 10 Exports // World's Top Exports. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldstopexports.com/chinas-top-10-exports/1952>.
8. China's Top 10 Imports // World's Top Exports. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldstopexports.com/chinas-top-10-imports/4017>.
9. China Customs Statistics // General Administration of Customs of People's Republic of China [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://english.customs.gov.cn/newsroom/statistics>.

Аннотация. В статье проанализированы динамика и структура внешней торговли Китая, в частности динамика внешнеторгового оборота, динамика экспорта и импорта по основным товарным группам в Китае. Также проанализированы импорт и экспорт услуг Китая. Сделаны выводы и показаны перспективы дальнейшего стратегического развития в данном направлении.

Ключевые слова: международные экономические отношения, экспорт, импорт, внешнеторговый оборот, основные товарные группы.

Summary. In this scientific publication authors analyze the dynamics and structure of foreign trade of China. In particular, the dynamics of foreign trade turnover of China and dynamics of imports and exports by main product groups. Also import and export of services to China are analyzed. Conclusions and prospects for further strategic development in this area were made.

Key words: international economic relations, export, import, foreign trade turnover, the major commodity groups.